

Munkaközösségek munkája a Szegedi Tudományegyetem Történeti Intézetében

A Magyar Tudományos Akadémia 1951. évi nagygyűlésén Molnár Erik elvtárs előadásában körvonalazott irányelvek és szempontok határozták meg a Szegedi Tudományegyetem Történeti Intézetének is a munkaprogramját.

A munkaterv középpontja egyik legnagyobb adósságunk, a Magyar Tanácsköztársaság és az első magyar proletárdiktatúra dicső hagyományai szegedi vonatkozásainak feltárása. Ezt a célt szolgálta a szegedi munkásság harca a Magyar Tanácsköztársaságért című munkaközösségi munka tervbevétele és elkészítése.

Ez a téma egy része annak az átfogó témakörnek, amelynek keretében az Intézet fel akarja dolgozni a szegedi munkásság helyzetének és mozgalmának történetét 1948-ig. Ennek a messzebbre tekintő célnak szolgálatában indítottuk meg a szegedi munkásság helyzete és mozgalmi a Horthy-korszakban című munkaközösségi munka kutatásait.

E két téma általános, nemzeti történeti fontosságán kívül különösen jelentős Szeged város története szempontjából, mert alkalmas annak megmutatására, hogy az úgynevezett »szegedi gondolat« és ellenforradalmi rendszer születéséhez és fenntartásához a szegedi munkásságnak soha semmi köze nem volt, sőt 1919-ben áldozatot nem kímélve harcolt ellene s később is élesen szembeállt vele. Ugyanakkor mindkét munka leárntja a leplet a »szegedi gondolat« igazi képviselőiről, a munkáosztrály, a dolgozó nép ellenségeiről, a helyi burzsoáziairól és kiszolgálóiról, köztük élvonalbeli szövetségesekről, a klerikális reakcióról és a jobboldali szociáldemokratakról.

A két téma munkaközösségek útján történő feldolgozására nem csupán az a szempont győztet az intézetet, hogy minél gyorsabban készüljenek el és ezáltal minél hamarabb adjanak az elődők hősi harcainak feltárásával lelkesítő fegyvert dolgozóink kezébe az ellenség elleni küzdelemhez. Lényeges szempontként jászott közre az is, hogy Intézetünk kötelességének érz, hogy kivégye részét a tudományos káderutánpótlás, az új értelmiség neveléséből. Ezt úgy is kívánja elérni, hogy bevonja a tudományos kutatásba az egyetemi oktatók mellett a középiskolai tanárokat és a lehetőségekhez egyetemi hallgatókat is. A tudományos kutatómunka hasonló, jellegű ki-szélesítésére különös nyomatékkal hívta fel a történészek figyelmét az I. Magyar Történészkongresszus.

Ilyen szélesebb körű munkaközösségre bízta a Történeti Intézet a szegedi munkásság harca a Magyar Tanácsköztársaságért című témát, amelynek elkészítésében Dobó Ilona középiskolai tanár, Bánkúti Schmidt Janka egyetemi hallgató, Gaál Endre tanársegéd és Székely Lajos adjunktus vettek részt. A munka közel áll a befejezéshez. A kutatómunkával párhuzamosan már részben megtörtént a feltárt eredmények közlése. Az említeft munkatársak a »Délmagyarországban« írt cikkekben tarták fel dolgozóink előtt a szegedi munkásság hősi küzdelmeit, Székely Lajos elvtárs pedig a munkaközösség munkájának eredményeit összefoglalóan mutatta be a Törté-

nész Kongresszuson A Nagy Októberi Forradalom hatása a munkásmozgalomra Szegeden címmel.

Az egyes elvtársak munkájuk során nem csupán szakmai ismereteket, a tudományos kutatás gyakorlatában szerzett tapasztalataikat gyarapították komoly mértékben, hanem e »legpolitikusabb tudomány« művelése során politikai fejlődésük, öntudatuk, problématalásuk is elmélyült.

Hasonló tapasztalatokra tettünk szert már eddig is A szegedi munkásság helyzete és mozgalmi a Horthy-korszakban című 1952 őszén megindult munkaközösségi kutatás során is. Ezt a munkát négy kitűnő III. éves történész-hallgató, Gulya Károly Rákosi ösztöndíjas, Serfőző Lajos, Soós Katalin és Suki Béla végzik. Munkájukról a tudományos diákkörök ülésén és a szaktanállal folytatott egyéni konzultáció során adtak rendszeresen számot. Egyik legsikerültebb tudományos diákköri foglalkozás éppen az volt, amelyen Serfőző Lajos mutatta be az 1929-33. közötti időszak szegedi munkásmozgalmáról folytatott eddigi kutatásainak eredményét.

A többi részvevő hozzászólásában saját kutatási eredményeivel egészítette ki az előadó beszámolóját és meg is bírálta azt. Ennek eredményeképpen született meg Serfőző Lajos pályamunkája, amely fontos és érdekes részleteket tár fel a szegedi munkásságnak a szegedi kommunisták vezetése alatt a válság idején vívott harcaiból. Ez a pályamunka készítőjének komoly politikai fejlődéséről tanuskodik és csekély javítás után már külön tanulmányként is megjelenhet.

Az Intézet közeljövőbeni legsürgősebb feladatai közé tartozik egy újabb munkaközösségi munka megindítása a szegedi munkásság felszabadulásunk utáni harcainak történetéről.

Ehhez a munkához kíván hozzájárulni a Történeti Intézet a maga részéről ennek az új munkaközösségnek a szervezésével. Ebbe a munkába be öhajítja vonni a szegedi középiskolai tanárokat is. Ezenkívül többen foglalkoznak a Történeti Intézet munkatársai közül egyéni munkában 1918-1919 és a Horthy-korszak munkásmozgalmának történetével. Ezek lényegesen kiegészítik a munkaközösségek kutatásait.

Az Intézet fontos feladatainak tartja a helytörténeti kutatás ápolását, valamint a munkásmozgalom történetére vonatkozó anyag feltárását abból a célból, hogy a szegedi dolgozók a helyi munkásság helytállásából, áldozataiból erőt merítsenek szabad életük építéséhez és megvédéséhez.

Mérei Gyula

Főiskolai hallgatók nyári pihenése

A szovjet főiskolai, városi, területi komszomolszervezetek, a szövetségi köztársaságok Komszomol Központi Bizottságai megleszített erővel dolgoznak, hogy jól megszervezzék a főiskolai hallgatók nyári pihenését. A tomszki és az omszki területi komszomol-bizottság, a litván komszomol Központi Bizottsága meg a tanév befejezése előtt érdekes tervet állított össze. A tomszki diákok számára úszó-túrlókat szerveztek. A diákok a Tom és az Ob vizén utaznak és csónakkal mennek Novo-Szibirszkig. Omszkban diákkonferenciákat tartanak az ott vendégszereplő molotovi opera és balettszínház előadásairól.

A krimi J. V. Sztálin Orvosi Intézet komszomoljai is gondoskodtak nyári pihenésükről. Kirándulnak a Volga-Don-csatornához, a Moszkva-csatornához, Bahesizsarájba, a nyikitini botanikus-kertbe, a krimi vadaskertbe és a Nyeapolja-Szkiffi ásatásokhoz. A főiskolán versenyt indítanak a legjobb turista-naplóért és fényképfelvételért. A Fekete-tenger partján főiskolai sporttábort létesítettek. A diákok minden héten kiutazhatnak a tengerhez.

A romániai írók befejezik a VIT tiszteletére írott műveiket

Közeledik a világ ifjúságának nagy bukaresti találkozója. Románia dolgozó népe lelkesen készül a nagy baráti összejövetelre.

A »Munca« jelenti, hogy a romániai írók befejezik a VIT tiszteletére írott műveiket, hogy az új könyvek és versesgyűjtemények megjelenhessenek a IV. VIT megnyitásának napjára.

Az Ifjúsági Könyvkiadó a közeljövőben kiadja Stefan Iures »Ilyen lesz a fesztivál« című riportgyűjteményét, Nina Cassian »Ifjúság« című verses-kötetét, Veronica Porumbacu »Ilie Pintilie« című versesgyűjteményét és I. Crusinechi »A barátok országában« című kötetét.

Az Állami Irodalmi és Művészeti Könyvkiadó a fesztivál tiszteletére kiadja Dan Desliu »Válogatott költemények«, Geo Bogza »Szovjet délkörök«, Alekszandru Jar »Valahol a Dunán« és D. Ignea »24 óra nare« című művét.

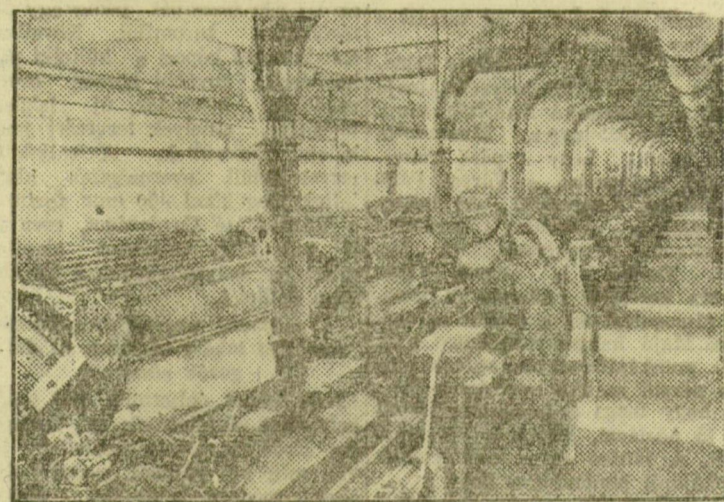
Képek a Szovjetunió életéből

A Szovjetunió déli kerületeiben folyik a termés betakarítása. A gépállomások gépezetű felajánlásokat tesznek, hogy kiválóan végzik a betakarítás munkáját.

M. Braga, ismert kombájnvezető, a Szocialista Munka Hőse, a »Hruscov« kolhoz (Ukrán SZSZK, verszon-terület) mezőin az őszi-árpat takarítja be. Vállalta, hogy háts munkanap alatt 600 hektár területen takarítja be a gabonát.

A képen: M. Braga (baloldalon) és T. Galagan agronómus megvizsgálja az ősziárpat a betakarítás előtt.

A szovjet mérnökök az új gépek tervezésénél nemcsak a munka termelékenység emelésére, hanem a munkaviszonyok javítására is törekednek. A leningrádi Sz. M. Kirov fonó- és cserző kombinátban új gépeket állítottak fel, amelyeken sürített levegős szerkezet tisztítja meg a géprészeket a gyapolportól. A műhelyben most tökéletesen tisztá a levegő. Az új gépeket nem kell megállítani tisztítás céljából, a legjobb minőségű gyártmányokat állítják elő és egészen gyorsabban teszik a munkaviszonyokat.

A képen: az új gépekkel felszerelt műhelyt láthatjuk.

Tíz községben járta Bács megyében a deszki délszláv kultúrosok

A deszki délszláv anyanyelvű népművelési minisztériumnak és a Délszláv Szövetségnek, akik elősegítették ezt a kultúragitációs körutat.

A délszláv fiatalokat mindenütt örömmel fogadták, amerre csak jártak Bács megyében. Fáradságot nem kímélve látogatták meg az arató- és cseplőmunkásokat. A délszláv kultúrcsoport tagjai elhatározták, hogy továbbfejlesztik népi művészetüket.

Mikszáth Kálmán szegedi éve

vekvő alaptörvények a nagy lendülettel induló ipari vállalkozásokat.

A fiatal újságíró, Mikszáth Kálmán a züllő feudalizmus szélsőséges elmentéi közül, Nógrád megyéből került Pestre, ahol a hirtelen megerősödő kapitalizmus éreztette vele mélyeséges elletmondásait. Amikor Szegedre érkezett, fellelgett. Az ország polgári alakulásának távlatait vélte látni Szegeden.

Új művészi alkotómódszerek kialakításához fogott tudatosan, hogy megszabaduljon a magyar irodalomban akkor uralkodó, elcsélt, romantikától. Ezzel egyidőben kemény és kimerítően harcolt folytat a Szegedi Napló hasábjain a feudalkapitalista kormány, Tisza Kálmán politikája ellen. A kitalált romantikus mese helyett a valóság megfigyelésére épít ekkori írásait. Riportokat ír, szinte napról napra, hogy megismerje velelég ezt az igéretes, eddig nem látott társadalmi képződményt: a németi arisztokrácia nyugtől szabad, polgárosodó Szegedét. Írásaiban felbukkannak az újszegedi »Népkert« setáló mesterlegényei, az iparos lányok, a városi írrok, a táncoló parasztok, a virágáros gyerekek: kifigurázza az »Arany Oroszlán« kávéház (az iskola-utcaiban volt) tudálékosan politizáló mesterembereit, ír a pincérokrol, a színház-bajró módos parasztokról, az árveréstől rettegő szegényparasztról.

1879 tavaszán hozzáfog, hogy regényt írjon Szegedről. A címe is: »Szegeden« Az árvíz miatt azonban nem tudta befejezni.

Az 1878-as nyári és őszi választásokon elszántan küzd a kormány

ellen. A 48-as hagyományokat hűségesen őrző szegediek ebben az évben mindkét képviselőjüket a 48-as Függetlenségi Pártból választják s megbuktatják a kormány jelöltjét. Ebben része van Mikszáthnak is: »...Semmi kétségünk, hogy Tisza mamelek-hada, ha megfogya is, többségben (t. i. országos viszonylatban) patlan ki a megvesztegetett torkok és a kormány kegyerét fogyasztó gyomrok öbléből. Ez azonban a legkevésbé sem csüggeszt el. A nemzés már ott ül a szomorú tekintetű és »körtearcu« lovag bárszönyergében. A gyűlölet fekete felhőt von össze Tisza háta fölé. S abban a felhőben villám van... A történelem, ha nem is mélti is magát mindig, »sohasem hazudik. A bűnök nyomában büntetés jár. Tisza Kálmánnak csúfos vége lesz nemsokára« — írja közvelelül a választások előtt.

Még harcosabban áll ki 1879-ben, az árvíz után a város meelőbbi újjáépítése mellett s fáradhatatlanul, fáelmet nem ismerve küzd Tisza Lajos kormánybizos és társainak bürokratikus, halogató, a város népe érdekeit figyelmen kívül hagyó újjáépítési akciójának hibái ellen. Úgy érzi, a szeretett, kedves, demokratikus város egysegesen mellette áll. Csaldónia kell. A város megragított vezetősége egy két tévova tiltakozás után behódol Tisza Lajosnak. A város egyik 48-as képviselője, a gyáros, Bakai Nándor a kormánybizos lakója lesz. Végül saját lapja, a Szegedi Napló is helyteltenti Mikszáth magatartását. Egyedül marad a képviselőjén keresztül lepleződött 48-as párt, a legfőbb harcstársnak vélt párt ellen fordul ekkor

móllán, 1880-ban már úgy érzi, hiába a harc a városért, de töreilen reménylen idezi Rákóczi és Kossuth alakjait:

»Rákóczi meghalt... a »Liber-tas« feliratú zászlók rongyokká lettek... A hadi tárogtók hangját, már senki sem élt, aki valaha hallotta volna. S ime egy napon egyszerre csak feltámadott Rákóczi Kossuth Lajosban. Azután megint el let temetve minden. S újra feltámad minden, és akkor megkopogtatjuk az alvó hősök sírját és szó-lítani fogjuk őket neveiken. Megjelennek valamenyien. S lábuk dob-banására szűfüt a köd s nem lesz nek foltok többé a napon...«

Szép reményei ellenére nem talál tehát Szegeden sem reális társadalmi erőt, mely képesnek mutatkozott volna Mikszáth célkitűzéseit, vágyait valamilyen formában megvalósítani. Kénytelen a szabadságharcos ösők árnyékaiba kapaszkodni csupán, hogy el ne vesszen a reménytelenségben. Mégis a Szegeden töltött két és fél esztendő vitte előre hatalmas lépéssel művészi realizmusát és segítette mélyebben megismerni a magyar polgárosodás viszonyait. Fiatalkora legészintébb, legbátrabb kiállásának minden kékédes nélkül oda-adással vívott harcának emléke fűződik Szegedhez. Ezért említi hol-ig úgy Szegedet, mint »második fogadott szülőföld«-jét.

Ideje, hogy a nagy magyar realista »második szülőföld«-nek népe is fogadja fiává Mikszáth Kálmánt s az évforduló emlékére legalább emléktáblával jelölje meg a Szegedi Napló régi, iskolai utcai szerkesztőségét, ahol Mikszáth Kálmán két és fél esztendőn keresztül dolgozott, harcolt a város népéért.

Nacsády József

Kopernikus ünnepség Varsóban

Varsó (TASZSZ). Most ünneplik Lengyelországban Kopernikus, a nagy lengyel csillagász születésének 480-ik és halálának 410-ik évfordulóját. A varsói »Tęba Polska«-ban tartott megemlékezésen résztvettek a Lengyel Egyesült Munkáspárt Politikai Bizottságának tagjai, az államtanács és a kormány tagjai, a Lengyel Tudományos Akadémia tagjai és a diplomáciai testület képviselői. A Szovjetunió, a Kínai Népköztársaság, Magyarország, Csehszlovákia, India, Argentína, Kuba, Kanada, Irán és más országok küldöttei is megjelentek az ünnepi estén.

Cyrankiewicz, a lengyel minisztertanács elnökhelyettese megnyitott beszédében ismertette a nagy lengyel csillagász életművének jelentőségét.